

Araştırma Makalesi

Mersin Univ Sağlık Bilim Derg 2019;12(1):1-10

doi:10.26559/mersinsbd.396373

Postpartum dönemde annelerin taburculuk öncesi yenidoğan bakımına ilişkin bilgi düzeyleri, gereksinimleri ve ilişkili faktörler

Hatice Yıldız¹, Bahar Boyacı²

¹ Adnan Menderes Ün., Hemşirelik Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD

²TC Sağlık Bakanlığı Söke Fehime Faik Kocagöz Devlet Hastanesi

Öz

Amaç: Bu araştırma, postpartum dönemdeki annelerin taburculuk öncesi yenidoğan bebeğin bakımına ilişkin bilgi düzeylerini, gereksinimlerini ve ilişkili faktörleri belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapıldı. **Yöntem:** Araştırmanın örneklemini 1 Nisan- 1 Ağustos 2017 tarihlerinde araştırmaya katılmayı kabul eden postpartum dönemdeki 288 oluşturdu. Araştırma verileri literatürden faydalanılarak hazırlanan "Postpartum Dönemde Annelerin Taburculuk Öncesi Yenidoğan Bakımına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Gereksinimleri Anket Formu" kullanılarak toplandı. Veriler yüzdelik oranları ve hesaplanan ortalama bilgi puanı üzerinden sunuldu. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdelik, ortalama, t-testi, Oneway Anova ve regresyon analizi kullanıldı. **Bulgular:** Katılımcıların yaş ortalaması 28.2± 6.4, %52.4'ü ilköğretim mezunu, %79.2'si ev hanımı, %39.6'sı primipardır. Annelerin %76.0'sı bir sağlık kuruluşunda takip edilmiş, %21.9'u yenidoğan bakımı konusunda bir sağlık kuruluşundan eğitim aldı. Katılımcıların %10.8'i yenidoğan bakımında güçlük yaşayacağını düşünmektedir. Taburculuk öncesinde annelerin %20'sinin emzirme, %6'sının banyo yaptırma ve %5'inin kolik ağrısıyla baş etme konusunda bilgi almak istedikleri belirlendi. Katılımcıların bebek bakım bilgi puanları ortalaması 71.7± 1.8 (min:0-maks:100) olarak bulundu. Annelerin bilgi puanı ortalaması en yüksek bebekte tehlike işaretleri konusunda iken en düşük ortalamanın bebek beslenmesi konusunda olduğu belirlendi. Yenidoğan bakım bilgisi toplam puan üzerinde annenin kaçınıcı çocuğa sahip olduğu ve eğitim düzeyinin etkili olduğu (p<0.05) belirlendi. **Sonuç:** Bu araştırmada postpartum dönemdeki annelerin yenidoğan bakımı konusundaki bilgi düzeyleri yeterli bulundu. Katılımcıların eğitim düzeyi ve sahip oldukları çocuk sayısının bilgi düzeylerini etkilediği belirlendi. Annelerin en çok bilgi alma ihtiyacı duyduğu konunun yenidoğan beslenmesi olduğu sonucuna ulaşıldı.

Anahtar sözcükler: Bilgi, postpartum dönem, yenidoğan, bebek bakımı

Yazının geliş tarihi: 18.02.2018   **Yazının kabul tarihi:**26.11.2018

Sorumlu Yazar: Dr. Öğretim Üyesi Hatice Yıldız, Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, ADÜ Merkez Kampüsü (Kepez Mevkii) 09010 Efeler/ Aydın, Tlf:0 256 213 88 66 e-posta: hatice.yildiz@adu.edu.tr

Not: Bu çalışma 5-6 Ekim 2017 tarihinde Kocaeli'nde gerçekleştirilen 2. Uluslararası Kadın Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Kongresinde Sözel Bildiri olarak sunulmuştur.

Knowledge, needs and related factors of newborn care among postnatal mothers before discharge

Abstract

Aim: This descriptive study was performed to determine the knowledge, needs and related factors of postpartum women about newborn care before their discharge from hospital. **Methods:** The study was carried on 288 postpartum women accepting to participate in the study between 01 April and 01 August 2017. Data was gathered along with “Knowledge and Needs Scale of Postpartum Women about Newborn Care”, created by the researchers in light of the literature. Data was represented by the percentage frequencies and the mean knowledge score was calculated. Obtained data was analyzed with percentage, mean, t test, One- way ANOVA and regression analysis. **Results:** Of all the participants, the average age was 28.2 ± 6.4 , while 52.4% of them was primary school graduates, 79.2% housewives and 39.6% primipara, respectively. Seventy-six percent of the women were followed in a health center and 21.9% received education regarding infant care in a health care center. Ten-point eight percent of the women thought that they would have trouble in caring their infants. Of all the women, 20%, 6% and 5% wanted to get informed regarding the issues of breastfeeding, bathing and coping with colic respectively. The mean score for knowledge of newborn care was 71.7 ± 1.8 (range: 0- 100). The women got the highest mean knowledge score for neonatal danger signs and the lowest mean knowledge score for newborn nutrition. Number of children and education were found to have a significant effect on knowledge of newborn care ($p < 0.05$). **Conclusion:** The postpartum women included in the study had sufficient knowledge about newborn care. Number of children and education were effective in this knowledge. The women needed information about newborn nutrition the most.

Keywords: Knowledge, postpartum period, newborn, infant care

Giriş

Yenidoğanların yaşatılması binyıl gelişim hedeflerinin başarılması ve çocuğun sağlık durumunun geliştirilmesinde önemli bir yer tutar.¹ Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından, yenidoğanların morbidite ve mortalitesinin düşürülebilmesi için bebeklerin emzirilmesi, göbek bakımı, genel hijyeni, alt bakımı, ilk banyo zamanları ve periyodik aşıları gibi önemli yaşamsal hususların sürekli geliştirilmesi tavsiye edilmiştir.^{2,3} Doğum sonu dönemde annenin yaşadığı fizyolojik ve psikolojik değişikliklere uyum sağlaması, annelik rolü, bebeğini kabullenmesi ve eve gittiğinde kendine ve bebeğine bakabilmesi için gerekli bilgi ve becerileri kazanması gerekir. Bu dönemde annenin ve bebeğin bakımına yönelik gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu gereksinimler doğrultusunda bakım, eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi önemlidir.^{4, 5} Bang ve ark.⁶ yaptıkları çalışmada annelerin ve aile yakınlarının yenidoğan bakımı ile ilgili bilgi düzeylerinin ölüm oranlarının düşürülmesinde önemli rol oynadığını belirtmişlerdir.

Anneler tarafından bebeklerine sunulan bakım, onların yenidoğan bakımına ilişkin bilgi ve deneyimlerine bağlıdır.¹ Ebe ve hemşireler, annelerin yenidoğan bakımına yönelik bilgi ve becerilerini değerlendirerek bu konuda gerekli desteği verdiklerinde hem annelerin hassas dönemlerinde annelik rolüne uyumları kolaylaştırmaya hem de yenidoğanların erken dönemde sık karşılaştıkları sağlık sorunlarının azaltılmasına yardımcı olabilirler.⁷

Yapılan araştırmalar, annelerin eğitim gereksinimlerinin içinde buldukları döneme göre değiştiğini, annelerin ve sağlık personelinin eğitim gereksinimi konusunda ki önceliklerinin farklı olduğunu göstermektedir.^{8,9} Anneler ile ebe ve hemşirelerin doğum sonu dönemde anne eğitimi ile ilgili öncelikleri incelendiğinde; anneler için ilk iki sırada yenidoğanın hastalık bulguları ve yenidoğan beslenmesi yer alırken, bakım veren ebe/ hemşireler için ise yenidoğanın beslenmesi ve dikişlerin bakımı konuları yer aldığı görülmüştür.⁸

Öte yandan Beger ve Cook¹⁰ postpartum dönemde hastanede kalış sürelerinin kısalmasıyla birlikte ebe/hemşirelerden her konuyu öğretmelerini beklemenin gerçekçi olmadığını vurgulamışlardır.

Taburculuk öncesi annelerin bebek bakımı hakkında bilgi eksikliklerinin ve eğitim gereksinimlerinin belirlenmesinin kliniklerde bu annelere danışmanlık hizmeti vermekle sorumlu olan ebe/hemşirelerin bebek bakımına ilişkin eğitim içerik ve önceliklerini belirlemesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma, postpartum dönemdeki annelerin taburculuk öncesi yenidoğan bebeğin bakımına ilişkin bilgi düzeylerini, gereksinimlerini ve ilişkili faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem

Bu çalışma kesitsel tanımlayıcı bir araştırmadır.

Araştırmanın evrenini 2016 yılında Söke Fehime Faik Kocagöz Devlet Hastanesinde gerçekleşen doğum yapan kadınlar oluşturmuştur (N=1140). Veriler olasılıksız örnekleme yönetimiyle toplanmış ve uygulama 288 kişiyle tamamlanmıştır. Örnek hacminin yeterliliği G-power analiziyle değerlendirilmiş olup etki boyu 0.25, güven aralığı 0.05 olarak alındığında 288 örneklem hacminin %95 gücü olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü, en az 4 saat önce doğum yapmış, klinikte sunulan standart eğitimi almamış, bebeği ve kendi durumu stabil olan anneler dahil edilmiştir.

Veriler "Postpartum Dönemde Annelerin Taburculuk Öncesi Yenidoğan Bakımına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Gereksinimleri Anket Formu" formu kullanılarak yüz yüze görüşme tekniği ile 1 Nisan-1 Ağustos 2017 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama formunun uygulama süresi ortalama 15-20 dakika sürmüştür.

Postpartum Dönemde Annelerin Taburculuk Öncesi Yenidoğan Bakımına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Gereksinimleri Anket Formu

Literatür temel alınarak araştırmacılar tarafından geliştirilen bu form tanıtıcı bilgiler ve yenidoğan bakımına ilişkin sorular olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.^{11,12,13,14,15,16} Tanıtıcı bilgiler bölümünde, annelerin sosyo-demografik özellikleri (yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, sahip olduğu çocuk sayısı) ve antenatal bakım alma ve yenidoğan bakımına ilişkin eğitim alma durumu, bebek bakımıyla ilgili zorluk yaşayıp yaşamayacakları ve hangi konuda zorluk yaşayacaklarını düşündükleri, yenidoğan bebek bakımına ilişkin bilgi almak istedikleri konuların neler olduğu soruldu. Formun yenidoğan bakımı konusunda bilgi düzeyine yönelik bölümünde yenidoğan beslenmesi (emzirmeye başlama, sıklığı, anne sütü verme süresi le ilgili 6 soru), hijyen/ göbek bakımı (alt temizliği, cilt temizliği, göbek ve pişik bakımı ile ilgili 2'si olumsuz 12 soru), yenidoğan güvenliği (bebeğin yatış pozisyonu, birlikte uyuma, yatakta emzirme ile ilgili 9 soru) ve tehlike işaretlerini (vücut ısısındaki değişiklikler, konvülsiyon, nefes alma zorluğu, sarılık işaretleri ile ilgili 7 soru) içeren 34 soru bulunmaktadır. Bu bölümdeki her bir sorunun değerlendirilmesi için annelerin doğru, yanlış veya bilmiyorum şeklinde cevap vermeleri istendi. Toplam 42 sorudan oluşan anket formu için alanında uzman 10 öğretim elemanından uzman görüşü alındı. Uzman görüşleri alınan maddelerin Davis tekniği kullanılarak yapılan değerlendirmesinde kapsam geçerlilik indeksleri hesaplandı (> 0.88) ve soru formunun kapsam geçerliliği olduğuna karar verildi. Anket formu anlaşılabilirliğini test etmek için farklı eğitim düzeyindeki 10 anneye uygulanarak soruların basitliği ve anlaşılabilirliği test edildi. Anket formunda herhangi bir değişikliğe gidilmediği için bu anneler araştırma örneklemine dâhil edildi.

Bu araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu (sayı: 53043469-050.04.04, tarih: 23.03.2017) ve Aydın Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği (sayı:25305691-605.01 tarih: 31.03.2017) kurum izni alınmıştır. Katılımcılara araştırma öncesi araştırmanın amacı, kimler tarafından yapıldığı, kişisel

bilgilerinin saklı kalacağı açıklanmış ve yazılı onamları alınmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 18 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Her bir soru için doğru yanıtla "1", yanlış veya bilmiyorum yanıtlarına "0" puan verilmiş, puanlar toplandıktan sonra madde sayısına bölünerek 100 ile çarpılmış, toplam bilgi ve dört alt konuda (bebek beslenmesi, hijyen/ göbek bakımı, güvenlik ve tehlike işaretleri) 0-100 arasında puan elde edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde, tanımlayıcı istatistik olarak sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. İki bağımsız grup arasında sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında sürekli verilerin karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi testi kullanılmıştır. ANOVA testi sonrasında fark bulunan gruplarda post-hoc analizi olarak Tukey testi kullanılmıştır. Yenidoğan bakım bilgi düzeyi üzerine etkisi olan bağımsız değişkenler çoklu regresyon (bacward yöntemi) analizi ile değerlendirilmiştir. Önemlilik düzeyi $p < 0.05$ kabul edilmiştir.

Bulgular

Bu çalışmada katılımcıların yaş ortalamasının 28.2 ± 6.4 yıl (min:16- maks: 46), %52.4'ünün ilköğretim mezunu, %79.2'sinin ev hanımı ve %39.6'sının primipar olduğu belirlenmiştir.

Annelerin %76.0'sı gebelik döneminde bir sağlık kuruluşunda takip edildiği, %32.3'ünün bebek bakımı hakkında bilgi aldığı, bunlardan da %21.9'unun sağlık kuruluşundan bilgi aldığı bulunmuştur. Katılımcıların %10.8'si bebek bakımı konusunda güçlük yaşayacağını düşünürken en çok güçlük yaşayacağını düşündükleri konular sırasıyla emzirme ve banyo yaptırma olarak belirlenmiştir. Taburculuk öncesinde annelerin %20'sinin emzirme, %6'sının banyo yaptırma ve %5'inin kolik ağrısıyla baş etme konusunda bilgi almak istedikleri belirlenmiştir.

Katılımcıların bebek bakım bilgi puanları ortalaması 71.7 ± 1.80 (min:0- maks:100) olarak bulunmuştur. Annelerin bilgi puanı ortalaması en yüksek bebekte tehlike işaretleri (82.0 ± 2.17) konusunda iken en düşük ortalamanın bebek beslenmesi (68.5 ± 2.15) konusunda olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Annelerin yenidoğan bakımı konusunda bilgi puanları (n: 288)

Yenidoğan Bebek Bakımına İlişkin Konular	En küçük değer (min)	En büyük değer (mak)	$\bar{x}$	ss	
Bebek Bakımı Bilgi Puanı	20.94	100.00	71.7	1.80	
Alt Konular	<i>Bebek beslenmesi</i>	10.67	100.00	68.5	2.35
	<i>Hijyen/göbek bakımı</i>	20.50	100.00	69.0	1.75
	<i>Güvenlik</i>	.00	100.00	69.2	2.52
	<i>Tehlike işaretleri</i>	10.43	100.00	82.0	2.17

Katılımcıların bebek bakımı konusundaki doğru cevaplarının yüzdesi Tablo 2'de verilmiştir. Annelerin büyük bir çoğunluğu emzirmeye erken başlama (%84.4) ve bebek her istedikçe emzirme konusunda (%73.3) bilgi sahibiyken, annelerin ancak %46.5'inin gece emzirmenin anne sütünü arttırdığını bildiği belirlenmiştir.

Annelerin büyük bir çoğunluğunun (%91.0) bebeğin alt temizliği konusunda bilgiye sahip olduğu bulunmuştur. Katılımcıların %58.0'i (n:167) göbek bakımı konusunda en iyi yöntemi bilirken, %49.3'ünün (n:142) göbek üzerine bazı maddelerin uygulanması gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir.

Tablo 2. Annelerin yenidoğan bakımına ilişkin konuları doğru bilme oranları (n: 288)

Yenidoğan Bebek Bakımına İlişkin Bilgi Soruları		Doğru Biliyor		Yanlış Biliyor	
		n	%	n	%
Bebek beslenmesi	Her beslenmeden sonra sırtını ovarak ve/veya karnına masaj yaparak bebeğin gazı çıkarılmalıdır	270	93.8	18	6.2
	Doğumdan hemen sonra ilk yarım saat içinde emzirilmelidir	243	84.4	45	15.6
	Bebek her istediğinde ve ağladıkça emzirilmelidir	211	73.3	77	27.7
	Bebeğe ilk 6 ay boyunca su bile verilmeden yalnızca anne sütü verilmelidir	178	61.8	110	38.2
	Bebek emzirilirken önce bir memeyi tamamen boşaltmalı daha sonra öbür meme verilmeli ve emzirmeye son bırakılan memeden başlanmalıdır	148	51.4	140	48.6
	Gece emzirme anne sütünü artırır	134	46.5	154	53.5
Hiyzen/ göbek bakımı	Bebeğin altını temizlerken ılık su kullanılmalıdır	262	91.0	26	9.0
	Bebeğin alt temizliği önden arkaya doğru yapılmalıdır	253	87.8	35	12.2
	Bebek bezi ısladıkça değiştirilmelidir	246	85.4	42	14.6
	Göbek kordonu 7-14 gün içinde kendiliğinden kuruyarak düşer	240	83.3	48	16.7
	Bebek yaz aylarında her gün, kışın haftada 2-3 kez banyo yaptırılmalıdır	233	80.9	55	19.1
	Bebeğin banyo suyunun sıcaklığı ön kolun iç yüzeyi ile kontrol edilmelidir	233	80.9	55	19.1
	Bebeğin gözü içeriden dışarıya doğru ılık suyla ıslatılmış yumuşak bir bezle silinmelidir.	220	76.4	68	23.6
	Bebek göbeği düştükten sonra banyo yaptırılmalıdır	194	67.4	94	32.6
	Bebeğin göbek kordonu herhangi bir şeye sarılmadan bırakılmalıdır	167	58.0	121	42.0
	Bebeğin banyosu bebek beslenmeden önce (iki besleme arası) yapılmalıdır	161	55.9	127	44.1
	Göbek kordonunun kolay kuruması için üzerine pudra, alkol gibi maddeler sürülmemelidir	142	49.3	146	50.7
	Bebekte pişik oluşursa yağ veya pudra uygulanmamalıdır	35	12.2	253	87.8
Güvenlik	Uyurken bebeğin üstü çok örtülmemelidir, örtü bebeğin göğsüne kadar çekilmelidir.	247	85.8	41	14.2
	Bebeğin yatağına ve giysilerine, nazar boncuğu ve çengelli iğne gibi objeler takılmamalı.	246	85.4	42	14.6
	Gece bebeği emzirirken anne kendi yatağında yatarak emzirmemelidir	231	80.2	57	19.8
	Bebeğin yatağının içinde oyuncak bulundurulmamalıdır	210	72.9	78	27.1
	Bebeğin yatağı sert olmalı, yatınca yatak çökmemeli düz kalmalıdır	208	72.2	80	27.8
	Bebek anneyle aynı yatakta uyumamalıdır	191	66.3	97	33.7
	Bebeğin boynuna veya koluna künye, kolye ve bilezik takılmamalı	186	64.6	102	35.4
	Yenidoğan bebek yastıkla yatırılmamalıdır	161	55.9	127	44.1
	Yenidoğan bebek sırtüstü pozisyonda yatırılmalıdır	113	39.2	175	60.8
Tehlike işaretleri	Bebek nefes almakta zorlanırsa sağlık kuruluşuna götürülmelidir.	287	99.7	1	.3
	Bebekte kasılmalar olduğunda bebek bir sağlık kuruluşuna götürülmelidir	276	95.8	12	4.2
	Bebeğin ateşinin olması tehlike işaretidir	273	94.8	15	5.2
	Bebeğin göbek çevresinde akıntı, kızamık olması ve şişlik olması durumunda bebek sağlık kuruluşuna götürülmelidir	238	82.6	50	17.4
	Göz, avuç içi ve ayak tabanında sarımtırak renk değişikliği tehlike işaretidir	197	68.4	91	31.6
	Bebek emmeyi aniden bıraktığında bir sağlık kuruluşuna götürülmelidir	196	68.1	92	31.9
	Bebeğin vücut sıcaklığının düşmesi tehlike işaretidir	186	64.6	102	35.4

Annelerin %55.9'u bebeklerinin yastıkla yatırılmaması gerektiğini bilirken, yalnızca %39.2'sinin bebeklerinin sırtüstü pozisyonda yatırılması gerektiğini bildikleri bulunmuştur. Katılımcıların büyük bir çoğunluğun bebekte görülebilecek tehlike işaretlerini bildiği, %64.6'sının hipotermi için yenidoğan için bir tehlike işareti olduğunu bildiği bulunmuştur.

Annelerin çalışma durumunun yenidoğan bakımı konusunda bilgi düzeylerini etkilemediği görülürken, yaş, eğitim düzeyi, sahip olduğu çocuk sayısı, sağlık kurumunda takip olma ve bebek bakımı konusunda eğitim alma durumunun yenidoğan bakımı konusunda bilgi

düzeylerini etkilediği belirlenmiştir (Tablo 3).

31 yaş ve üzerinde olan annelerin bebek bakımı bilgi puan ortalamasının 30 yaş ve altındaki annelere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Lise ve üstü düzeyde eğitim alan katılımcıların bebek bakımı bilgi puan ortalamaları ilköğretim mezunu ve eğitimi olmayan katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur. Annelerin çocuk sayısı arttıkça yenidoğan bakımı konusundaki bilgi puanlarının arttığı belirlenmiştir. Sağlık kuruluşu veya başka herhangi bir kaynaktan bebek bakımı konusunda bilgi alan annelerin yenidoğan bakımı konusunda bilgi puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Bağımsız değişkenlere göre annelerin yenidoğan bakımı konusunda bilgi düzeylerinin karşılaştırılması (n:288)

Özellikler	n	Bebek Bakımı		Test Değeri	
		Bilgi Puanı $\bar{x} \pm SS$	Test adı	P	Fark
<i>Yaş</i>					
< 20 yaş ^a	27	63.0±1.8			
20-30 yaş ^a	159	69.4±1.7	F: 10.49	<0.001	a<b
≥31yaş ^b	102	77.5±1.6			
<i>Eğitim düzeyi</i>					
Eğitimi yok ^a	48	64.4±1.9			
İlköğretim ^b	151	70.5±1.8	F:9.57	<0.001	a,b<c
Lise ve üstü ^c	89	77.6±1.3			
<i>Çalışma durumu</i>					
Çalışıyor	60	74.3±1.7	t: 1.26	0.206	
Çalışmıyor	228	71.0±1.8			
<i>Kaçıncı çocuk</i>					
İlk çocuk ^a	114	62.3±1.9			
İkinci çocuk ^b	95	74.8±1.4	F: 35.23	<0.001	a<b<c
Üç ve üzeri ^c	79	81.3±1.3			
<i>Sağlık kurumunda takip olma</i>					
Hayır	69	66.6±1.8	t: 2.69	<0.01	
Evet	219	73.2±1.7			
<i>Bebek bakımı eğitimi alma</i>					
Eğitim almadı ^a	195	69.5±1.8	F: 4.41	<0.05	a<b,c
Diğer kaynaklar ^b (aile/internet/halk eğitim mrk/okul)	30	76.4±1.3			
Sağlık kurumu ^c	63	76.1±1.6			

Tek değişkenli analizlerde, annelerin bebek bakım bilgisi toplam puanı üzerine etkisi olduğu belirlenen yaş, eğitim durumu, çocuk sırası, sağlık kurumunda gebelik takibi değişkenlerinin etkisini bir arada değerlendirmek için çoklu regresyon analizi (backward yöntemi) yapılmıştır (Tablo 4).

Bebek bakım bilgisi düzeyine etkili olan bağımsız değişkenlerin etkisi çoklu regresyon analizi ile bir arada değerlendirildiğinde çocuk sırası ve eğitim düzeyinin etkili olduğu ($p<0.05$) bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 4: bağımsız değişkenlerin annelerin bebek bakım bilgisi üzerine etkisi: çoklu regresyon analizi sonuçları (n: 288)

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	B	S. Hata	β	t	p	95% Güven Aralığı
Bebek Bakımı Bilgi Puanı	(Sabit)	4.77	.30		16.039	<0.001	4.19 - 5.36
	Kaçıncı çocuk	1.04	.11	.47	9.270	<0.001	0.82 - 1.26
	Eğitim	.81	.13	.30	6.007	<0.001	0.54 - 1.07

Adjusted R²:.28, F:56.21, $p<0.001$, Durbin Watson: 1.60

Tartışma

Postpartum dönemdeki annelerin yenidoğan bakımı konusundaki bilgi puan ortalamalarının 71.7 ± 1.80 olduğu bulunmuştur. Bu bulgu postpartum dönemde annelerin bebek bakımı konusundaki bilgi düzeylerinin değerlendirildiği diğer çalışma bulgularıyla benzerlik göstermektedir.^{16,17}

Bu çalışmada annelerin bebek bakımıyla ilgili en düşük bilgi puan ortalaması bebek beslenmesi (68.5 ± 2.15) alanındadır. Benzer bir çalışmada Dayaratne ve Silva¹⁸ postnatal dönemdeki annelerin emzirme konusundaki ortalama bilgi puanlarını 59.7 ± 0.91 olarak bulunmuştur.

Ülkemizde anne sütü ile besleme yaygın olmakla birlikte, emzirmenin sürdürülmesiyle ilgili sorunlar vardır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2013 verilerine göre tüm çocukların %96.4'si bir süre emzirilmiştir ancak ilk bir ay içinde sadece anne sütüyle besleme oranı %57.9'a düşmektedir.¹⁹ Bu nedenle doğum sonrası erken dönemde emzirmeye başlanması ve annelerin doğru besleme yöntemleri hakkında desteklenmesi (bebek her istedikçe ve ağladıkça emzirme, son bırakılan memeden emzirmeye başlama, ilk 6 ay sadece anne sütü verme vb.) başarılı bir emzirmenin başlatılması ve sürdürülmesi için önemlidir.

Annelerin hastalıkların belirtileri ve semptomları hakkındaki bilgi sahibi olması

yenidoğanlarda morbidite ve mortaliteyi azaltmada çok önemlidir. Sri Lanka da yapılan bir çalışmada annelerin yenidoğanda tehlike işaretlerinin tanınması konusunda bilgi puan ortalamaları 37.4 ± 0.90 olarak bulunmuştur.¹⁸ Literatürle karşılaştırılınca bu çalışmada annelerin hipotermi, emmeyi aniden bırakma ve sarılık belirtileri dışında yenidoğanda tehlike işaretleri hakkında tatmin edici düzeyde bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir. Bu farkın nedeni tehlike işaretleriyle ilgili sorulan soru tipindeki farklılıklardan kaynaklanmış olabilir. Bu çalışmada tehlike işaretleri verilip seçenekli sorulardan uygun bulduklarını seçmeleri istenirken diğer çalışmada katılımcılardan tehlike işaretlerini yazmaları istenmiştir.

Katılımcıların %94.8'i bebeğin ateşinin olmasını tehlike işareti olarak değerlendirirken yalnızca %64.6'sının vücut sıcaklığının düşmesinin bir tehlike işareti olarak değerlendirdi. Kenya da yapılan postnatal dönemdeki annelerin yenidoğanda tehlike işaretleri hakkında bilgi düzeylerinin incelendiği bir çalışmada da hipotermi en az bilinen tehlike işareti olduğu belirlenmiştir.²¹ Hipotermi, yenidoğanlarda ciddi hastalıklarda ateşten daha sık görülen bir belirtidir.¹⁵ Bu nedenle sağlık profesyonelleri annelere tehlike işaretlerini tanımanın önemini anlatırken özellikle bu bulguya vurgu yapılmalıdır.

Annelerin %58.0'i göbek kordonunun herhangi bir şeye sarılmadan bırakılması gerektiğini bilirken, %49.3'ünün göbek üzerine pudra, alkol gibi bazı maddelerin uygulanması gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir. Postnatal dönemdeki annelerin bebek bakımı konusundaki bilgi ve uygulamalarının değerlendirildiği bir çalışmada katılımcıların %60'ının göbek kordonunun temiz ve kuru tutulması gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir.¹ Misgna ve ark. (2014)²² çalışmasında annelerin %66.6'sı göbek kordonuna herhangi bir şey sürülmemesi gerektiğini, %32.4'ü yağ ve %1'i ise kül ve toprak gibi maddeler uygulanması gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir. Ülkemizde postpartum dönemdeki annelerin bebek bakımına yönelik geleneksel uygulamalarının incelendiği bir çalışmada da annelerin %39.9'unun göbek kordonu üzerine zeytinyağı, %30'unun ise kahve gibi maddeler uyguladıkları belirlenmiştir.²³ Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) neonatal tetanoz açısından endemik bölgeler ve yüksek riskli durumlar dışında özel bir uygulama yapılmaksızın göbek kordonunun temiz ve kuru bırakılmasını önermektedir.²⁴

Taburculuk öncesinde annelerin en çok emzirme konusunda bilgi almak istedikleri belirlenmiştir. Benzer şekilde Altuntuğ ve Acar'ın²⁵ çalışmalarında da annelerin doğum sonrası eğitim ihtiyacı olarak belirttiği ilk iki öncelikli konunun yenidoğan hastalıkları ve yenidoğan beslenmesi olduğu bulunmuştur. Arslan'ın²⁶ yaptığı çalışma sonuçlarına göre ise annelerin en sık bebeklerle ilgili konularda danışmanlık istedikleri, bebekle ilgili olarak danıştıkları konuların başında bebek beslenmesinin geldiği bulunmuştur. Katılımcıların bebek beslenmesi hakkındaki puan ortalamalarının diğer alanlara göre daha düşük olması ve ülkemizde anne sütü ile ilgili yapılan çalışmaların annelerin farkındalığının artmasına neden olması annelerin en çok emzirme ile ilgili bilgi almak istemelerine neden olmuş olabilir.

Annelerin bebek bakımıyla ilgili bilgi düzeyi ile ilişkili faktörler incelendiğinde sahip olunan çocuk sayısı ve eğitim düzeyinin bilgi düzeyleri ile anlamlı bir ilişkisi olduğu belirlenmiştir (Tablo 4). Bu bulgu literatürdeki diğer çalışma

bulgularıyla benzerlik göstermektedir.^{17,18,20} Kadınların eğitim düzeyi yenidoğan bakımıyla ilgili doğru bilgiye ulaşma ve anlamada önemli bir rol oynamaktadır.²⁰ Annelerin sahip oldukları çocuk sayısı arttıkça bilgi düzeylerinin artması birkaç kez antenatal sağlık eğitimi almaları ve daha büyük çocuklarını yetiştirirken edindikleri deneyim bebek bakımı konusunda bilgi düzeylerinin daha iyi olmalarına neden olmaktadır.

Annelerin çok azının %32.3'ünün bebek bakımı hakkında bilgi aldığı görülürken, sağlık kuruluşundan bilgi alanların oranının %21.9 olduğu bulunmuştur. Ülkemizde yapılan bir başka çalışmada benzer şekilde annelerin %25.7'sinin bebek bakımı ile ilgili bilgi aldığı belirlenmiştir.²⁷ Annelerin bebek bakımı konusunda bilgi kaynağı olarak sağlık profesyonellerinden yeterince yararlanamamaktadır.

Çalışma bulgularımıza göre annelerin sağlık kurumunda takip olması ve bebek bakımı konusunda eğitim alması bebek bakımıyla ilgili bilgi düzeylerini etkilemediği belirlenmiştir. Senaratha ve arkadaşları¹⁵ bizim çalışma bulgularımıza benzer şekilde doğum öncesi klinik ziyaretleri, sağlık çalışanlarının evde yapılan ziyaretleri ya da doğum öncesi eğitim sayılarının maternal bilgi ile güçlü bir ilişki göstermediğini bildirmişlerdir. Hastanelerde doğum öncesi ve taburculuk sonrası verilen sağlık eğitimleri geçici ve düzensiz olarak sunulabilmektedir. Etkin bir sağlık eğitimi için sağlık profesyonelleri tarafından sunulan bu uygulamalar belli bir standartta sunulmalı ve denetlenmelidir.

Sonuç

Annelerin hastanede bulunduğu sürenin etkin bir biçimde kullanılması, gereksinim duyduğu eğitimlerin verilmesi ve uygulamada desteklenmesi oldukça önemlidir. Bu çalışmada sonucunda annelerin eğitim düzeyi ve sahip oldukları çocuk sayısının yenidoğan bakımı konusunda bilgi düzeylerini etkilediği ve katılımcıların yenidoğan bakımı konusunda bilgi düzeylerinin yeterli olduğu bulunmuştur. Ayrıca sahip oldukları çocuk sayısı kaç olursa olsun annelerin en çok bilgi alma ihtiyacı duyduğu konu yenidoğan

beslenmesidir. Çalışma sonuçlarımız göbek kordonuna yönelik geleneksel uygulamaların hala yaygın bir şekilde kabul gördüğünü göstermektedir. Sağlık profesyonelleri doğum öncesi ve doğum sonu dönemde göbek bakımına yönelik doğru yaklaşımı anlatmalı ve geleneksel uygulamaların bebeğin sağlığına verebileceği zararları (tetanoz, sepsis, omfalit gibi) açıklamalıdır.

Hastanelerde taburculuk öncesi verilen eğitimlerde özellikle primipar ve eğitim düzeyi düşük anneler arasında bilgi düzeyini arttırmak için etkili stratejiler benimsenmesi önerilir.

Kaynaklar

1. Shrestha T, Bhattarai SG, Silwal K. Knowledge and practice of postnatal mother in newborn care. *Journal of Nepal Medical Association* 2013;52(190):372-377.
2. Darmstadt GL, Bhutta ZA, Cousens S, Adam T, Walker N, de Bernis L. Evidence-based, cost-effective interventions: how many newborn babies can we save? *Lancet* 2005;365(9463):977-988.
3. Önsüz MF, Köse OÖ, Demir F. Hastanede takipli gebelerin yenidoğan bakımı ile ilgili bilgi düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2014;15(3):99-104.
4. Yıldız D. Doğum sonrası dönemde annelerin bebek bakımı konusunda danışmanlık gereksinimleri ve yaklaşımlar. *Gülhane Tıp Dergisi* 2008;50(4):294-298.
5. Taşkın L. Doğum Sonu Dönem. Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği. XIII. Basım, Ankara, Akademisyen Tıp Yayınevi, 2016:554-555.
6. Bang AT, Bang RA, Reddy MH, Deshmukh MD, Baitule SB. Reduced incidens of neonatal mortalities: effect of home-based neonatal care in rural Gadchiroli, India. *Journal of Perinatology* 2005;25(1):51-61.
7. Beydağ KD. Doğum sonu dönemde anneliğe uyum ve hemşirenin rolü. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni* 2007;6(6):479-484.
8. Altuntuğ K, Acar A. Doğum sonu dönemde primipar anne ve ebe/hemşirelerin eğitim önceliklerinin karşılaştırılması. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi* 2011;20(4):163-169.
9. Ruchala PL. Teaching new mothers: priorities of nurses and postpartum women. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs* 2000;29(3):265-273.
10. Beger D, Cook CA. Postpartum teaching priorities: the view points of nurses and mothers. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs* 1998;27(2):161-168.
11. World Health Organization (WHO). Essential Newborn Care and Breast Feeding. World Health Organization (Europe), Copenhagen 2002. Erişim yeri: https://www.sbp.com.br/pdfs/who_essential_newborn_care_and_bf.pdf, Erişim Tarihi: 15.02.2017.
12. World Health Organization (WHO). Postnatal care of the mother and newborn 2013. Erişim yeri: http://www.who.int/maternal_child_adolescent/documents/postnatal-care-recommendations/en/ Erişim tarihi: 30.12.2016.
13. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Çocuk ve Ergen Sağlığı Daire Başkanlığı Temel Yenidoğan Bakımı 2015. Erişim yeri: http://cocukergen.thsk.saglik.gov.tr/Dosya/Dokumanlar/Kitaplar/b_c_e_i_p/temel_yenidogan_bakimi.pdf. Erişim tarihi: 10.02.2017.
14. Kahraman S, Kabalcıoğlu F ve Ersin F. Şanlıurfa'daki gebelerin bebek bakımına ilişkin bilgi düzeyleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 2016;16(36):79-97.
15. Senarath U, Fernando DN, Vimpani G, Rodrigo I. Factors associated with maternal knowledge of newborn care among hospital-delivered mothers in Sri Lanka. *Trans R Soc Trop Med Hyg* 2007;101(8):823-830.
16. Staiman A, Crawford BD, McLain KK, Gattari TB, Mychaliska KP. Evaluating educational needs of parents at newborn

- discharge: A pilot study. *Hospital Pediatrics* 2016;6(5):310-314.
17. Castalino F, Nayak BS, D'Souza A. Knowledge and practices of postnatal mothers on newborn care in tertiary care hospital of Udipi district. *Nitte University Journal of HealthScience* 2014;4(2):98-101.
  18. Dayaratne N, de Silva G. Knowledge on newborn care among postnatal mothers of term babies with birth weights 2.5 kg or more at the De Soysa Hospital for Women, Colombo, Sri Lanka. *Journal of Child Health* 2016;45(4):271-275.
  19. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Ana Rapor, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Ankara, Türkiye 2013. Erişim yeri: http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2013/rapor/TNSA_2013_ana_rapor.pdf Erişim tarihi: 24.12.2017
  20. Rama R, Gopalakrishnan S, Udayshankar PM. Assessment of knowledge regarding newborn care among mothers in Kancheepuram district, Tamil Nadu. *International Journal of Community Medicine and Public Health* 2014;1(1):58-63.
  21. Kibaru EG, Otara AM. Knowledge of neonatal dangersigns among mothers attending well baby clinic in Nakuru Central District, Kenya: crosssectional descriptive study. *BMC Research Notes* 2016;9(1):481.
  22. Misgna HG, Gebru HB, Birhanu MM. Knowledge, practice and associated factors of essential newborn care at home among mothers in Gulomekada District, Eastern Tigray, Ethiopia, 2014. *BMC Pregnancy Childbirth* 2016;16(1):144.
  23. Lafçı D, Erdem E. Traditional practises regarding mother and infant care of 15-49 year old married women in the postpartum period. *Gaziantep Medical Journal* 2014;20(3):2336-236.
  24. World Health Organization (WHO). Care of the Umbilical Cord: A review of the evidence. World Health Organization, Geneva 1998. Erişim yeri: WHO/RHT/MSM/98.4. Erişim tarihi: 12.01.2017
  25. Altuntuğ K, Acar A. Doğum sonu dönemde primipar anne ve ebe/hemşirelerin eğitim önceliklerinin karşılaştırılması. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi* 2011;20(4):163-169.
  26. Arslan F. Primipar annelere gebelikte ve doğum sonu bebek bakımı konusunda verilen danışmanlık ve eğitim hizmetinin yaşam kalitesi üzerine etkisinin belirlenmesi (Doktora Tezi), Sevgi Hatipoğlu, Yayınlanmamış tez, Ankara 2001.
  27. Doğan N, Yiğit R, Erdoğan S. Annelere doğum öncesinde verilen yenidoğan bakımı ile ilgili eğitimin doğum öncesi ve doğum sonrasında değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2013;6 (3):10-18.